

Brunet va ser un dels grans periodistes del segle passat, certament; però també va ser un dels intel·lectuals orgànics més importants de la dreta catalanista, camboniana i catòlica, abans i després de la Guerra Civil. El seu estudi ens demostra l'enorme complexitat de la història contemporània, política i intel·lectual, d'aquest país.

Acabo amb una nota de caràcter personal: Francesc Montero cau en un error freqüent en autors que han volgut explicar dos episodis fonamentals de la història del periodisme català dels anys vint i trenta del segle passat: la catalanització de *La Publicitat* (1922) i la modernització de *La Veu de Catalunya* (1933). Enlloc se cita la biografia de Ramon d'Abadal i de Vinyals (Lleida: Pagès editors, 1996), el principal protagonista de les dues històries i custodi dels papers originals amb els quals vaig poder reconstruir el seu protagonisme en aquests fets. Si hi hagués anat a parar, hauria completat força l'entrada de Manuel Brunet en les dues redaccions que li van donar fama i prestigi abans de 1936 i no hauria hagut de citar fonts de segona mà. Tanmateix, aquesta reivindicació personal no desmereix un llibre excel·lent, farcit de textos polítics i periodístics de primera categoria.

Francesc VILANOVA I VILA-ABADAL
Universitat Autònoma de Barcelona
Fundació Carles Pi i Sunyer

OBSERVATORI DE NEOLOGIA (ed.) (2016): *Mots d'avui, mots de demà*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Universitat Pompeu Fabra (Sèrie Monografies, 14), 234 p.

Aquest llibre ha estat editat per celebrar el primer quart de segle d'existència de l'Observatori de Neologia, que va néixer a la Universitat de Barcelona i posteriorment es va traslladar a la Universitat Pompeu Fabra. S'obre amb un text breu, «L'Observatori de Neologia fa 25 anys» (p. 11-12), de M. Teresa Cabré, que valora la trajectòria positiva de l'Observatori durant tot aquest temps (durant el qual també ha hagut de superar obstacles i vèncer dificultats). A continuació Judit Freixa, amb «Paraules per al futur» (p. 13-18), fa una reflexió, en un to volgutament assagístic, sobre la vida futura dels neologismes recollits per l'Observatori durant aquests 25 anys; específicament, sobre la seva relació —de vegades incerta— amb els diccionaris que els poden / han de recollir. En primer lloc es refereix als neologismes «que ja no ho són»: unitats que l'Observatori ha recollit al llarg dels anys i que ara ja figuren als diccionaris de referència; des de *elapè* i *euro* fins a *estelada*. En segon lloc ens presenta un conjunt de neologismes denominatius, d'estabilitat i freqüència d'ús alta, que són candidats clars a «deixar de ser-ho» i a incorporar-se al diccionari: *aerolínia*, *autoajuda*, *hiperactiu*, *fotoperiodista*, etc. I finalment tracta dels neologismes «d'última generació», alguns dels quals semblen cridats a tenir un lloc al diccionari (*micromecenatge*, *indignat*, *dron*,¹ *aporofòbia*) i d'altres potser no (*ni-ni*, *instagramer*).

El llibre, després dels textos introductoris de Cabré i de Freixa, recull els treballs presentats al V Seminari de Neologia, celebrat el 2014 a la Universitat Pompeu Fabra. Hauria calgut incorporar ni que fos un petit davantal presentant aquests treballs i explicant la raó o oportunitat d'editar-los precisament en el volum celebratori (se'm passarà el neologisme) de l'aniversari que ens ocupa (ni tan sols s'hi diu enlloc quan va tenir lloc el Seminari).

El primer dels treballs, «Argot y neología: una relación compleja» (p. 19-48), de Julia Sanmartín, de la Universitat de València, planteja de manera metòdica les fases i els problemes de la recerca neològica en l'àmbit de l'argot de la llengua espanyola, tant de l'argot comú com de l'argot de grup. El treball és molt ordenat i serveix perquè el lector es faci una idea més que correcta d'aquesta esfera tan específica de la recerca lexicològica. L'autora insisteix especialment en la complexitat que representa la tasca

1. El mot ha estat incorporat al *DIEC2* (6-IV-2017) [nota del Comitè de Redacció].

de detectar neologismes en l'argot de grup. L'argot de grup ja presenta en ell mateix una gran complexitat a l'hora de conèixer-lo i tenir-hi accés (és normalment oral, molt restringit quant als usuaris, excloent per als de fora, etc.), i això fa que determinar, en relació amb aquest mateix argot, quines unitats són neològiques representi certament un repte. Malgrat això, la recerca de Julia Sanmartín ofereix resultats excel·lents, com mostra la profusió de dades i l'abundant documentació que aquest estudi proporciona.

El segon treball, «Els calcs en la neologia de la premsa oral i escrita» (p. 49-59) (que, tanmateix, per un error, en la taula inicial del llibre té com a títol «Quan calquem? Contrast entre neologismes orals i escrits»), d'Alba Coll (Universitat Pompeu Fabra), M. Amor Montané (Universitat Pompeu Fabra) i Albert Morales (Universitat Ca' Foscari Venezia), és un estudi dels calcs neològics —orals i escrits— en la llengua catalana. Les dades provenen de la BOBNEO, la base de dades de l'Observatori (neologismes recollits del gener al desembre del 2013 per al català escrit i durant tot el 2013 per al català oral) i constitueixen una llista de 226 unitats. Els autors conclouen que les llengües que amb més freqüència operen com a font dels calcs són l'anglès i el castellà, i que hi ha certes tendències divergents entre la llengua escrita i la parlada: la llengua escrita presenta més calcs complets i, potser sorprenentment, més calcs del castellà i menys calcs de l'anglès. Al marge dels resultats empírics concrets de la recerca, l'estudi té interès especial perquè ha treballat amb un tipus de neologisme no categoritzat en els protocols operatius de l'Observatori, i, per tant, obre una línia d'anàlisi nova, que pot ser molt útil per enriquir la tipologia neològica, d'una banda, i per complementar, de l'altra, la recerca sobre manlleus (i, en definitiva, sobre interferència lingüística). En aquest sentit no es pot sinó donar suport a la proposta dels investigadors que l'Observatori incorpori algun procediment estandarditzat d'etiquetatge per als calcs. (També té interès l'assaig de classificació dels calcs que es fa en el treball, tot i que en algun cas potser caldria mirar d'afinar més: per què, per exemple, *comportamental* es considera un calc complet i *garantitzar* un calc morfològic?)

El tercer treball, «L'expressivitat en la neologia documentada en la premsa catalana. Tendències contrastives en diaris i revistes» (p. 61-72), de Maria Gené-Gil, Elisabet Llopart-Saumell i Òscar Pozuelo-Ollé (Universitat Pompeu Fabra), examina, amb material de l'any 2013 (un total de 2.100 unitats), si en català la neologia estilística (o expressiva) ofereix perfils diferents en funció del canal (revista o diari). La hipòtesi inicial dels autors —que les revistes havien de contenir més neologia expressiva, atès que són publicacions que afavoreixen més la informalitat— no es verifica, però el treball ens ofereix un interessant repertori de procediments i unitats, alhora que suggereix vies per continuar explorant aquest àmbit de la creació lèxica.

El quart treball, «La gràcia és al final: la col·loquialització dels compostos cultes» (p. 73-85), d'Elisenda Bernal, Eva Garcia-Pinós i Alba Milà-Garcia (Universitat Pompeu Fabra), analitza material de la BOBNEO corresponent a compostos formats amb un primer element patrimonial i un segon element consistent en un formant culte (dades que van del 2008 al 2014): *paciençòmetre*, *fal·locràtic*, *barcelonitis*, *vaticandèleg*. Per causa de l'especificitat d'aquest nou procediment neològic, les autores s'entretenen en qüestions conceptuals i classificatòries d'interès (com ara la denominació mateix del procediment: cal encara dir-ne composició culta?), que no poden revisar-se en una recensió breu com aquesta. Pel que fa al resultat de l'anàlisi, es destaca el caràcter lúdic, transgressor i efímer d'aquestes formacions, i es fa notar que la situació no és paral·lela a la dels neologismes que presenten el formant culte en la primera posició del compost, que no solen tenir tan sistemàticament aquest caràcter; per això, «la gràcia és al final».

El cinquè treball, «Paraules que usen els joves parlants del català i que els diccionaris no recullen» (p. 87-96), d'Ona Domènech (Universitat Oberta de Catalunya) i Rosa Estopà (Universitat Pompeu Fabra), estudia el lèxic nou de joves parlants de català (documentat en textos informals i espontanis que es difonen a través de la xarxa). El material es recull de la Bústia neològica escolar de l'Observatori i del portal Adolescents.cat. Un dels resultats sorprenents de l'estudi és la gran quantitat de verbs i locucions verbals que es detecten (el 40% dels neologismes), fet que contrasta fortament amb el pes que tenen aquestes categories en general en la neologia. També cal destacar que, contràriament al que s'ha dit sovint, l'estudi mostra que els joves catalans tenen capacitat de creació neològica per mitjà dels mecanis-

mes genuïns de l'idioma: no tot és manllevar del castellà.

El sisè treball, «La difusión de la terminología a través de la prensa escrita: un acercamiento a través de la neología de *El País*» (p. 97-113), de Paola Cañete (Universidad de Concepción), Sabela Fernández-Silva (Universidad Católica de Valparaíso) i Belén Villena (Universitat Pompeu Fabra), investiga, per al castellà, quin és el paper de les diferents àrees d'especialitat de la premsa en la formació (o difusió) de neologismes terminològics. S'utilitzen les dades de les seccions d'esports, economia i tecnologia del diari *El País* emmagatzemades a l'Observatori des del 2003 fins al 2013. Entre les conclusions de la recerca cal destacar que, si bé aquestes seccions són certament difusores de neologia terminològica, la neologia no terminològica hi ocupa un paper encara més important. Un altre aspecte sobre el qual l'estudi obté informació és el pes dels diferents procediments per àrees temàtiques.

El setè treball, «La intensificació positiva en neologia catalana (*superfort, megacrac, ultraindepe* i altres herbes)» (p. 115-126), de Mariona Barrera, Judit Freixa, Ariadna Ramon i Carla Soler (Universitat Pompeu Fabra), estudia, a partir de les dades de la BOBNEO del període 2008-2014, la prefixació neològica de finalitat expressiva i, més en concret, de matís intensificador. S'analitza la productivitat dels prefixos *super-* (el més productiu), *hiper-*, *macro-*, *sobre-*, *ultra-*, *extra-*, *mega-*, *arxi-* i *supra-*, i s'indaga en la intercanviabilitat d'aquests elements (és el mateix *megaprojecte* que *macroprojecte*?) i en la relació entre intensificació i registre.

El vuitè treball, «Per què és relativament fàcil de detectar neologismes i tan complicat de definir què són: breu apunt epistemològic» (p. 127-132), de M. Teresa Cabré, constitueix una nova reflexió sobre un tema antic en neologia: quins són els criteris que ens permeten parlar amb propietat, en una llengua, de neologisme. Cabré reconeix la feblesa del criteri lexicogràfic, i intenta donar una resposta més elaborada basant-se en nous principis. (És possible que la reflexió de Cabré respongui a les crítiques que ha suscitat el criteri lexicogràfic entre certs lingüistes; caldria fer notar —per alleugerir el neguit de l'admirada professora, si és que pateix per això— que aquest criteri es pot afinar i completar, però que ara mateix —tan feble com es vulgui— és l'únic criteri científic de la neologicitat d'una formació.)

A continuació dels treballs presentats al V Seminari de Neologia, sota l'apartat «Altres activitats» (relacionades amb la celebració de referència), el volum recull textos d'interès divers. Amb «Neologènia, concurs de creativitat lèxica» (p. 133-138), Elisabet Llopert-Saumell i Òscar Pozuelo-Ollé expliquen la fortuna del concurs de creativitat lèxica organitzat per l'Observatori amb motiu dels 25 anys. Certament, cal felicitar la institució per aquest concurs, un bon instrument per acostar la neologia, la lexicologia i la lingüística a la població general. Amb «*Nous mots en català. New words in Catalan: anàlisi dels neologismes de la Xarxa NEOXOC entre 2008 i 2010*» (p. 139-141), Alba Coll ofereix una atenta i acurada ressenya del llibre en qüestió, publicat el 2014, que va ser el resultat d'una ambiciosa recerca sobre neologismes i variació geolèctal en la qual van participar vuit universitats de l'espai català. Amb «A la recerca de la paraula de l'any» (p. 143-145), M. Amor Montané ens informa d'una altra de les activitats organitzades amb motiu de la celebració dels 25 anys: la crida per a l'elecció del neologisme de l'any 2014 (una iniciativa que ja existeix en altres llengües). Es tracta, certament, d'una altra bona proposta per difondre l'interès per la neologia. (Ja que hi som, potser és bo informar: el neologisme del 2014 va ser *estelada*; el del 2015, *dron*; el del 2016, *vegà/vegana*.)

El llibre es tanca amb l'apartat «Un any de Neolosfera» (p. 147-234), d'Elisenda Bernal i Alba Milà-Garcia. La Neolosfera —com expliquen les autores— és un blog de l'Observatori dedicat al recull i presentació de neologismes: cada entrada del blog correspon a una paraula nova extreta de la BOBNEO. Dins de cada entrada hi ha informació gramatical bàsica i la indicació del tipus de neologisme de què es tracta, un parell de contextos i, sempre que ha estat possible, una observació o curiositat. Després de l'explicació, l'apartat recull (p. 150-234) les 234 entrades publicades a la Neolosfera del 22 de gener de 2014 al 22 de gener del 2015. El recull constitueix, així, un petit i atractiu diccionari de neologismes.

En un altre ordre de coses, i com s'ha dit ja a propòsit del treball de Coll, Montané i Morales, resulta sorprenent comprovar que els títols de la taula inicial del llibre gairebé mai coincideixen amb els que

encapçalen després els textos. Així, «Argot y neología: una cuestión compleja» esdevé «Argot y neología: una relación compleja»; «L'expressivitat en la neologia documentada en la premsa catalana: tendències contrastives entre diaris i revistes» esdevé «L'expressivitat en la neologia documentada en la premsa catalana. Tendències contrastives en diaris i revistes»; «La gràcia és al final: la col·loquialització dels compostos a la manera culta» esdevé «La gràcia és al final: la col·loquialització dels compostos cultes»; «Anàlisi d'un corpus de neologismes lexicogràfics de nens i joves» esdevé «Paraules que usen els joves parlants del català i que els diccionaris no recullen»; etc. El títol del treball de Cañete, Fernández-Silva i Villena ha estat especialment de pega: si a la taula inicial es parla de «La difusió de la terminología a través de la premsa escrita», a l'interior es corregeix i s'escriu *prensa*, però llavors llegim «La difusió del a terminología». També és estrany que no hi hagi cap títol o encapçalament a l'hora de passar d'unes seccions del llibre a les altres. I encara és més estrany que el text de Freixa digui «Tanquem el volum» quan som tot just a la pàgina 18. Al costat de tot això ja no crida l'atenció que després del parèntesi de tancament de les referències bibliogràfiques de vegades hi hagi punt i de vegades no. Tot parlat són detalls. Petits detalls, però, que agrisen la blancor resplendent d'un conjunt d'estudis valuosos que, certament, mereixien una edició més acurada.

Jordi GINEBRA
Universitat Rovira i Virgili

PÉREZ CAPELO, Carolina (2015): *Toponimia e variación dialectal en galego. Os topónimos rematados en -oa, -oá, -úa, -uá*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, 128 p. <<http://www.usc.es/libros/index.php/spic/catalog/book/751>>

Este traballo constitúe o primeiro número da colección Limiar, que edita o Instituto da Lingua Galega da Universidade de Santiago co obxectivo de difundir traballos de investigación realizados por investigadores novos. O rigor científico garántese mediante o exame previo a cargo de dous avaliadores externos. Os contidos da colección, coherentes coa institución que a promove, abranguen calquera aspecto relacionado coa lingüística e a filoloxía galegas. A colección inaugúrase no campo da onomástica, área na que outros novos investigadores están incorporándose (así, Paulo Martínez Lema, Gonzalo Hermo ou Rocío Dourado, todos eles formados no Instituto da Lingua Galega) e continuando nunha das vías que, desde Sarmiento no século XVIII, máis tradición ten no ámbito da lingua galega.

O corpus está constituído polos topónimos rematados en *oa, -oá, -úa, -uá* (e plurais), tirados do NG oficializado pola Xunta de Galicia en 2003, que contén 44.409 formas,¹ acrecentado co repertorio toponímico da zona eonaviega (a Asturias de fala galega) de Varela Aenlle e, nalgúns casos, coa microtoponimia compilada polo Proxecto Toponimia de Galicia (PTG). O material así obtido foi clasificado pola orixe etimolóxica, pois, a pesar da coincidencia fonética, uns topónimos proceden da terminación latina -ŪLA (*Ferreiroa, Ferreiroá, Ferreirúa*), de -ŪNA (compostos co adxectivo latino BŪNA), -ŪNA (*Ambroa, Amproa, Camboa, Croa* e outros) e mesmo de -ŪGA (*rúa*, transmitido a través do francés). Tamén inclúe un capítulo de formas de procedencia dubidosa, para as que os datos proporcionados pola xeografía lingüística permiten afirmar ou descartar as orixes etimolóxicas propostas. En cada un dos topónimos estudados inclúe a proposta etimolóxica e indica a localización xeográfica; tamén contrasta os datos cos resultados na lingua común (se é que presentan correlato léxico) a partir dos datos proporcionados polo *ALGa*.

A recolla, con todo, non é exhaustiva, posto que hai máis formas rematadas en *oa, oá, etc.*, das que se tratan neste traballo. Pode que implicitamente se dera por suposto que só se terían en conta aquelas

1. Esta cifra non se refire a topónimos diferentes, como di a autora (p. 15), e como quizais se pode inferir do cadro de onde toma o dato, senón ó total dos topónimos fixados. As formas toponímicas diferentes son "só" 21.169.